

HET MUSEUM VOOR SCHONE KUNSTEN TE OOSTENDE TEN TIJDE VAN CONSERVATOR PERMEKE (1897-1912)

NORBERT HOSTYN^o

Eerder behandelden we uitvoerig de voorgeschiedenis van het Oostendse Museum voor Schone Kunsten¹. Zoals daarin vermeld, werd Henri PERMEKE in de Gemeenteraad van 28 december 1897 tot conservator van het Oostendse museum aangesteld.

Henri PERMEKE (° Poperinge, 1849) studeerde schilderkunst aan de Brusselse Academie en vestigde zich na zijn studies in 1879 te Burcht aan de Schelde. Hij was er vooral actief als schilder van landschappen, rivier- en zeegezichten. Het is hier echter niet de plaats om diepgaand in te gaan op de biografie van deze recentelijk nog goed bestudeerde kunstschilder².

In 1891 vestigde de ambitieuze (tweederangs-)artist zich met zijn gezin te Oostende. In korte tijd verwierf hij enige populariteit in Oostendse artistieke kringen, o.a. als schilderijenhersteller en ook als medestichter van de «*Cercle des Beaux-Arts d'Ostende*» (1894).

Door zijn daadwerkelijke inzet voor het kunstpatrimonium van de stad slaagde PERMEKE er anno 1897 eindelijk in zich als conservator van het pas opgerichte Oostendse museum te laten aanstellen.

Hij zou die functie tot aan zijn dood in september 1912 blijven bekleden. Merkwaardig is dat een *kunstenaar* en niet een *academisch gevormde persoon* dit ambt kreeg. Maar toch wist PERMEKE het museum³ een redelijk élan te geven. Tijdens zijn bestuur werden de

^o Conservator Stedelijke Musea Oostende. Privé : Brusselstraat 18, 8400 Oostende.

1. N. HOSTYN, *De beginjaren van het Museum voor Schone Kunsten van Oostende (1893-1897)*, in *Genootschap voor Geschiedenis. Handelingen*, CXIX, 1982, 3-4, p. 193 e.v.

2. N. HOSTYN, *Vergeten Oostendse kunstschilders - XVI. Henri Permeke*, in : *De Plate*, 1981 ; W. VAN DEN BUSSCHE, *Henri Permeke*, Jabbeke, 1982.

3. Een «groot woord» voor enkele ongeschikte zalen ten stadhuize die nog voor tal van andere zaken dienst deden.

collecties aanzienlijk uitgebreid en werd er een begin gemaakt van enig tentoonstellingsbeleid.

Het spreekt vanzelf dat de absoluut ontoereikende huisvesting het realiseren van grootse dingen in de weg stond. En tenslotte was er nog het Kursaal voor het opzetten van belangrijke kunsttentoonstellingen.

*
**

Het uitbreiden van de stedelijke kunstverzamelingen gebeurde op de eerste plaats via aankopen. Daarbij was het advies van PERMEKE in de meeste gevallen allicht doorslaggevend. De nadruk lag vooral op eigentijdse Belgische kunstenaars.

Ziehier de lijst van aankopen, per jaar gerangschikt⁴ :

1898 :

James ENSOR «Oude luizenbos zich warmend aan een kachel»
(à 1.500 Fr.) (S 50 %)

1899 :

Léon HERBO «Minette et Minon»

VAN DER EYCKEN «Elk voor zich»

Félix COGEN «Vissersvrouwen te Scheveningen» (S. 2000 Fr.)

Louise DE HEM «De Pedel»

Deze 4 werken werden aangekocht in het Driejaarlijks Salon 1899 te Gent.

Léon HERBO «Portret van Burgemeester Jean Van Iseghem»

Léon HERBO «Portret van Burgemeester Henri Serruys»

Emile BULCKE «Portret van Burgemeester J.B. Lanszweert»

Emile BULCKE «Portret van Burgemeester Charles Delmotte»

1900 :

Florimond VAN ACKER «Portret van Burgemeester André Van Iseghem»

Louise DE HEM «Portret van Burgemeester Charles Janssens»

Florimond VAN ACKER «Portret van Burgemeester Jean-Baptiste Serruys»

4. De werken gevolgd door (S) werden aangekocht met financiële tussenkomst van de Staat.

Deze gevolgd door * overleefden de brand van het museum in mei 1940.

1901 :

- Félix BUELENS «Mollusques et crustacés» (inv. 194)
Edouard HAMMAN «Badende dame» (inv. 195)
Frans MORTELMANS «Stilleven» (inv. 202) (S)
Paul HERMANUS «Kerk te Katwijk» (inv. 203) (S)*
G. GOEMANS «De ochtend van een mooie dag» (inv. 210) (S)
Théo HANNON «Oud Oostende. Het oud kanaal» (inv. 214) (S)
Théo HANNON «Oud Oostende. De Camera Obscura» (inv. 215)
(S)*
Théo HANNON «Oud Oostende. De molen van Leleu langs de
Torhoutse Steenweg» (inv. 216) (S)
Alexandre MARCETTE «Marine» (inv. 217) (S)
Henri STAQUET «Interieur in Holland» (inv. 212) (S)
Maurice HAGEMANS «Nacht-effect» (inv. 218) (S)
Anoniem «Jong meisje met krab» (marmer) (inv. 211)
Anoniem «Jonge visser» (marmer) (inv. 212)
Beide beeldjes gekocht in de Exposition
Internationale d'Ostende 1901
James ENSOR Complete serie etsen tot 1901 (inv. 213) (S)

1903 :

- Henri PERMEKE «Ingang van de Oostendse haven bij naderend
onweer» (575 fr.)

1904 :

- Karel DE KESEL «Portret van Graaf De Smet de Naeyer, Minister
van Financiën en Openbare werken»

1905 :

- Isidore VERHEYDEN «Septembermorgen» (inv. 235) (S)
Omer COPPENS «Hoeve in Vlaanderen» (inv. 236) (S)
Rodolphe WYTSMAN «Hoeve in de duinen» (inv. 237) (S)*
Victor GILSOUL «Palingbrug te Nieuwpoort» (inv. 242) (S)
Allemaal gekocht tijdens het Salon in het Kursaal.

1906 :

- Emile SPILLIAERT «Opklaring» (S)
Oscar HALLE «Touwslagerij» (S)*
Alfred BASTIEN «Beenhouwerij te Bou-Saada» (S)
Robert PICARD «Langs het kanaal» (S)
Philippe SWYNCOP «Derde dok te Oostende» (S)

A. SOHIE «Regenweer te Brugge» (S)

Constantin MEUNIER «Oostendse visser» (brons) (S)

Victor ROUSSEAU «Dame met hoed» (brons) (S)

De werken van BASTIEN, PICARD, SWYNCOOP, SOHIE, MEUNIER en ROUSSEAU werden aangekocht in het Salon 1905 in het Kursaal Oostende.

1907 :

Ferdinand KHNOFF tekening «Souvenir de Vienne» (inv. 249) (S)

Martin MELSEN «Question d'intéret» (inv. 250) (S)

Lucien FRANCK «Haven van Oostende» (inv. 251) (S)

M.A. MARCOTTE «Serre met azaleas» (inv. 252) (S)

Armand APOL «Oude brug te Mechelen» (inv. 253) (S)

Jean LE MAYEUR «Strand te Nieuwpoort» (inv. 254) (S)

Emile BULCKE «Kaai te Oostende» gouache (inv. 255) (S)

Alexandre MARCETTE «Paardevissers» (inv. 256) (S)

James ENSOR «Interieur» (inv. 257) (S)

Lousie DANSE ets «Apollo & Martyas» (inv. 258) (S)

Louise DANSE ets «Sint-Joris met de draak» (inv. 259) (S)

Louise DANSE ets «Studie» (inv. 260) (S)

Anna BOCH «Kaai te Mechelen» (inv. 261) (S)

Félix CONSTANT aquarel «Herberginterieur» (inv. 263) (S)

Firmin BAES tekening «De Infant» (inv. 262) (S)

Al deze werken werden aangekocht in het Salon 1907 in het Kursaal-Oostende.

1908 :

Karel DE KESEL terracotta «La mondaine» (inv. 264)

gekocht in het Kerstsalon van de Oostendse kunstkring.

*

**

Collectieuitbreiding gebeurde ook via giften en legaten en die waren in de periode-PERMEKE erg talrijk :

1898 :

— schilderij van Edouard DUBAR, geschonken door Mevr. DANIELS-DUBAR

— schilderij geschonken door het Burgerlijk Hospitaal Oostende

— 2 taferelen «Schapen op de weide» door DE BEUL ; gift Mevr. Alphonse VAN ISEGHEM*

1899 :

- PALAMEDES «Beleg van een versterkte stad» ; Gift Mevr. DE HONDT, Oostende
- ANONIEM «Cupido» ; Gift Mevr. DE HONDT, Oostende
- MASQUELIER «Gezicht op Oostende» (gravure) ; Gift Camille PIQUE, Brussel*
- Théo HANNON «Landschap» (aquarel) ; gift van de kunstenaar
- Eugène SMITS «Jonge vrouw» (aquarel) ; gift van de kunstenaar
- Victor UYTTERSCHAUT «Bloeiende appelbomen» (aquarel) ; Gift van de kunstenaar
- Emile BULCKE «Avondeffect» (aquarel) ; gift van de kunstenaar
- Henri STAQUET «Zonsondergang op zee» ; gift van de kunstenaar
- Henri PERMEKE «Vissersbootje op het strand te De Panne» (aquarel) ; Gift van de kunstenaar
- Armand HEINS «Kalf op de weide» (aquarel) ; Gift van de kunstenaar*
- Henri CASSIERS «Dreef te Vichy» (aquarel) ; Gift van de kunstenaar
- Maurice HAGEMANS «Schepen langs het water» (aquarel) ; Gift van de kunstenaar
- James Ensor «Kerkje te Mariakerke» (ets) ; Gift van de kunstenaar
- E. ROSKAM «Terra-Cotta» ; gift van de kunstenaar
- Michel VAN CUYCK «Landschap» ; gift Jean ELLEBOUDT

1900 :

- 2 bronzen bustes met marmeren sokkel ; legaat Ridder Ferdinand DE STUERS
- Oscar HALLE : «Oh ! Eternelle flamme des immortelles âmes» (decoratief paneel ; geplaatst in de wachtzaal bij de Stedel. grafdelver)

1901 :

- 6 etsen van James ENSOR, geschonken door ene A.C.P. :
  - «Fantasia» (inv. 196) (T. 75 ?)
  - «Manifestation» (inv. 197) (T. 83 ?)
  - «Dokken te Oostende» (inv. 198) (T. 45)
  - «Portret van Mr. Rousseau» (inv. 199) (T. 11)

- «Cabane» (inv. 200) (T. 50 ??)
- «Oostende - Aankomst der pakketboten» (inv. 201) (T. 14 ?)
- Gift van Auguste BEERNAERT, n.a.v. het overlijden van zijn zuster, kunstschilderes Euphrosine BEERNAERT :
  - E. DE BLOCK «Portret van Euphr. Beernaert» (inv. 204)
  - Euphrosine BEERNAERT «Na de regen in de Kempen» (inv. 205)
    - «Canardiëre te Bornem» (inv. 206)
    - «Scheldeoeveren te Burcht» (inv. 207)*
    - «In de duinen te Domburg» (inv. 208)*
    - «In de Ardennen» (inv. 209)*
- 1902 :
  - James ENSOR
    - «Stilleven met vlees»
    - Schenking door de Belgische Staat
- 1903 :
  - Almansor REICH :
    - 4 gouaches in zwart/wit, allen nachteffecten ; «Le phare», «Le détroit», «Les galets» & «La baie» (inv. 228-231)
    - Gift van de kunstenaar n.a.v. zijn individuele tentoonstelling in de trouwzaal van het Stadhuis (15.08-15.09.1903)
- 1904 :
  - Vital KEULLER : «Eenzaamheid» (pastel) ; Gift van de kunstenaar n.a.v. zijn individuele tentoonstelling in het Kursaal (1903)
- 1905 :
  - Jan DE CLERCK «Portret van kunstschilder Xavier DE COCK» (potloodtekening) : Gift van de kunstenaar
- 1906 :
  - Oscar HALLE «Jonge moeder» Gift van de kunstenaar
- 1909 :
  - Legaat van de Brusselse kunstschilder Léon SACRÉ :
    - Paul LAUTERS «Tirolse brigands in een grot» (inv. 265)
    - Lucien FRANCK «Sous-Bois» (inv. 266)

*
**

Als conservator van het Oostends Museum richtte P. geen noemenswaardige tentoonstellingen in. Dat is allesbehalve een verwijt aan zijn adres :

- er was immers het Kursaal, een gebouw met oneindig meer mogelijkheden dan het (te kleine) stadhuis om Salons te organiseren.
- Kunsthistorische expo's waren nog lang geen algemeen goed en pasten zeker niet in de bestaande Oostendse infrastructuur.

Toch richtte hij enkele Salons in waar hijzelf en enkele bevriende kunstenaars aan deelnamen. Deze Salons vielen samen met de hoogdagen (Pasen 1898, Kerstmis 1898, Pinksteren 1900, Kerstmis 1900...). Tot de deelnemers behoorden Félix BUELENS, Emile BULCKE, Jan DE CLERCK, August MUSIN, Emile SPILLAERT.

juni 1982

Et J. J. Malvaux

Afb. 1 — HENRI PERMEKE

Afb. 2 — JAMES ENSOR

Luizenbos zich warmend aan een kachel (repliek uit 1910)

Origineel eertijds museum voor Schone Kunsten Oostende ; verwoest in 1940)

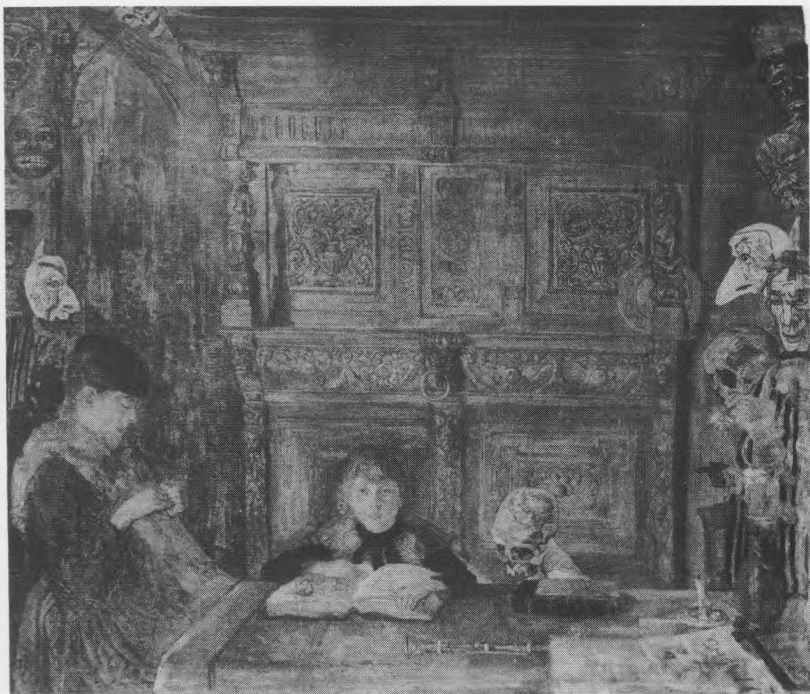
AVR. 1 — HENDRIK FERMENTE

Afb. 3 — Rodolphe WYTSMAN
Hoefetje in de duinen

Afb. 4 — EDMONDHE BERNARDT
«IN DE ARDENNES»
olijf op doek
1891 August BERNARDT (1901)

Afb. 4 — JAMES ENSOR
«INTERIEUR» ook genoemd «SPOOKMEUBEL»
Eertijds Museum voor Schone Kunsten Oostende ; verwoest 1940.

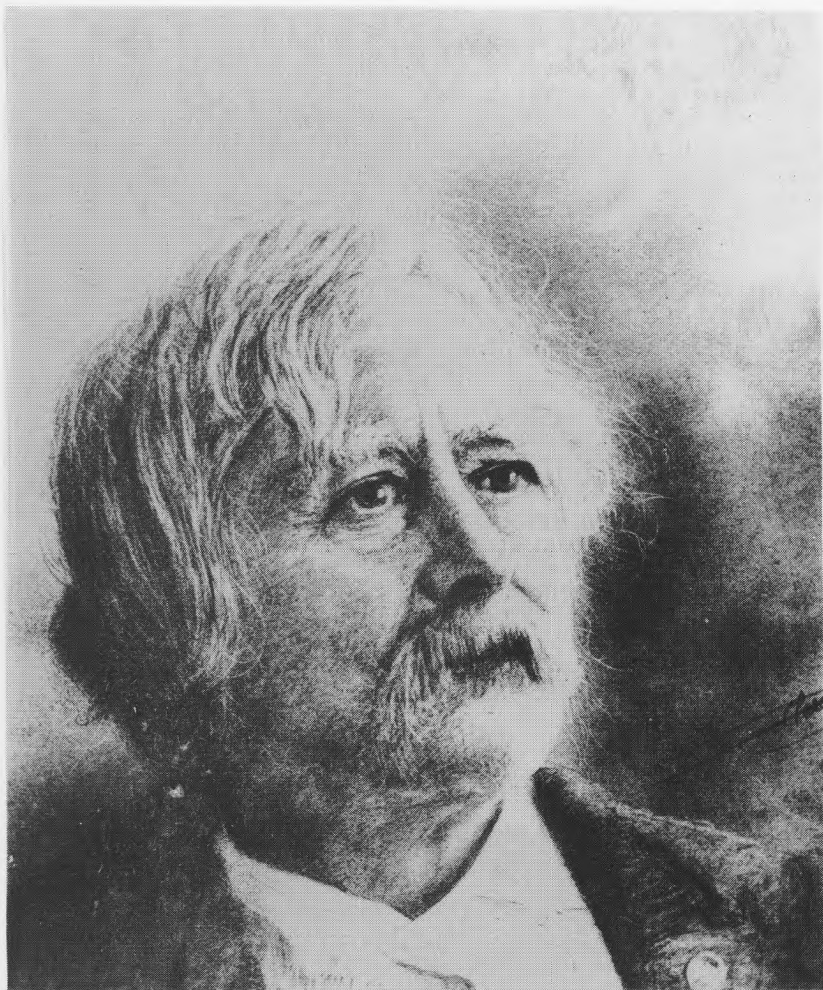

Afb. 5 — EUPHROSINE BEERNAERT
IN DE DUINEN TE DOMBURG
olieverf op doek
Gift Auguste BEERNAERT (1901)

Afb. 6 — EUPHROSINE BEERNAERT
«IN DE ARDENNEN»
olieverf op doek
Gift Auguste BEERNAERT (1901)

Afb. 7 — JAN DE CLERCK
Portret van X. DE COCK

Afb. 6 — EUPHROSINE BEERNAERT
-IN DE ARDENEN-
olifant op doek
Gilt Auguste BEERNAERT (1901)

Afb. 8 — EMILE SACRÉ
Landschap nabij Brussel

...doogen zandten. Als deelen is voorzien van de
...metalen, die aangesticht werden na het nemen
van de leermark. Het zijn de gewoone «b» en de gekromde
...voorkop naar links, het meesmermerk 13 en de gekromde
...marciffers 82 voor het jaar 1782. In tegenstelling tot deze 18de-
...eeuwse merken, komt er ook een 19de-eeuwse herkeuringmerk op
het bestek voor. Het betreft de golfische «s» waarin de lijnen des
...overvloeds en ook sterretje voorkomt. Dit herkeuringmerk werd
gebruikt als vreesmerk of invoetmerk van 1811 tot 1809. Onderscheid
van de esthetische vormgeving, gaat het hier om vrij veel voorkom-
mend 18de-eeuwse burgerlijk tafeldiner.

De zwaai de lepel als op de voor is een ovaal medallion gegraveerd,
waarin de naam van de vorige bestuurder werd aangebracht. Het
opzettig leide. «FRANCISCS JOSEPHVS HEVTS KEUKIENSI
LOVANI PRIMVS». Hetmaal vaak verdit een weigchaad, onderaan
links een Houtmeester en rechts een mortier af sijdel met slinger.
Een opzadmit wordt tevens ook gekromd door een lauwerkran waarin
het jaartal 1782 is ingeschooten, en onderaan is «KUYDHALLE»
gegraveerd.

1. «L'Art de la Monnaie» 1897. Maest de la Monnaie. Bruxelles. 1897. 1897.

2. Lepel (av. 8.18 v. 8.18. Lengte 21.1 - 0.2 cm.

Vind (av. 8.1711-0. X. Lengte 20.7 cm.

